

והא דקאמר רבי יהודה לעיל, דבסתם תותים ורימונים נמי ניחא ליה במשקה, מיירי כשהם מונחים בתוך שאר כלים, דלא אזלי מהם המשקים לאיבוד⁽⁷⁾.

והוינן במאי דקאמר שמואל לעיל, "מודים חכמים לרבי יהודה בשאר פירות": **אשכחן בכרייתא דלעיל לרבי יהודה דמורי לרבנן בזיתים וענבים**. מיהו, **רבנן דמורו ליה לרבי יהודה בשאר פירות**, שאם הכניסן לאוכלין המשקה היוצא מהן מותר, **מנלן?**

ומשנינן: מצינו כן, בהא **דתניא: פוחטין** קמד-ב בשבת **בפנעין ובפרישין ובעוזרדין**, [מיני פירות שאינם עומדים לסחיטה] להוציא את מימיהן ולשתותם. דכיון דלאו אורחיהו בהכי, אין כאן משום מלאכת "דש"⁽¹⁾.

והכא קאמר, דאף זיתים וענבים בסתם לא חשיבי משקין. רש"י⁽⁵⁾.

ומשנינן: לא כן הוא פירושא דמתניתין. אלא "לרצון" דקתני בזיתים וענבים, היינו בהכניסן **סתמא**. דאף בהכי ניחא ליה בהו, וחשיבי משקה. ו"שלא לרצון" דקתני דלא חשיבי משקין, היינו היכא **דגלי אדעתיה** להדיא, **דאמר "לא ניחא לי בהו"**. ובהכי הוה גילוי דעת טפי מזיתים וענבים שהכניסן לאוכלין, דמודה בהו רבי יהודה דחשיבי משקין⁽⁶⁾.

ואיבעית אימא: לעולם, סתמא נמי הוי כ"שלא לרצון". ושאני **סלי זיתים וענבים**, שהם נקובים, והמשקה היוצא מהן נופל לארץ. **דכיון דהמשקין לאיבוד קיימי, אפקורי מפקר להו**. הלכך, בסתמא לא ניחא ליה בהו.

אם לא חשיב משקה, נמי גזרינן ביה. דילמא מימליך עליה לסוחטו ואתי לידי סחיטה. אי נמי, משום נולד אסרינן להו, ולא משום חשש סחיטה. ולא פריך אלא מהא דקאמר רבי יהודה, דסתם כמפרש דמי.

6. רש"י: ובעל המאור פירש, דמשום דאזלי לאיבוד, לאו כמשקין חשיבי. ומעיקר הדין, אף לרצון אינן מכשירין. אלא מגזירת י"ח דבר הוא דמכשירין. דהיינו גזירת "הבוצר לגת". ולא גזרו אלא במפרש דהוי לרצונו. אבל בסתמא לא החמירו.

7. ולא הוזכר בדברי הפוסקים לדינא, הך מילתא דקאמר רבי יהודה, דתותים ורימונים שהכניסן לסתם אסור. וכבר עמד על זה הקרבן נתנאל.

כדפירשו התוספות לעיל, קמג ב. ויעוין שם בהערה [7]. אבל הכא איירי בלא משך. דבכהאי גוונא, בסתמא דלמא לא הוה משקה. תוספות.

5. ובעל המאור כתב, דמזיתים וענבים ליכא לאקשוויי מיד. וכן לחכמים ליכא לאקשוויי. דהא לא דמיא שבת לטומאה. דבטומאה לא סגי בכך דחשיב משקה. אלא בעינן ניחותא דבעלים. מה שאין כן בשבת, בשם משקה תליא, ולא בניחותא דבעלים. וכל דחשיב משקה גזרינן ביה, דלמא אתי לידי סחיטה. ולא פריך אלא מהא דלענין שבת חשיב סתמא כ"רצון". ומטומאה מוכח דסתמא הוא כ"שלא לרצון".

ויעויין ברמב"ן שהביא גם כן כעין תירוץ זה, ודחאו. משום דהא בהא תליא. ואי חשיבי משקין בהכרח דניחא ליה בהו.

ותירץ באופן אחר. דבשבת יש לומר, דאף

שנינו בברייתא: של בית מנשיא בר מנחם
היו סוחטין ברמונים.

אמר רב נחמן: הלכה כשל בית מנשיא בר
מנחם. דכיון שדרכם לסחוט רמונים בחול,
אסור לסוחטם בשבת.

אמר ליה רבא לרב נחמן: וכי מנשיא בן
מנחם תנא הוא, דתאמר הלכה כוותיה?
והלא לא הוזכר, אלא להביא ראיה ממנו
לדברי התנא, שדרך הרמונים בסחיטה.

וכי תימא, דהכי קאמר רב נחמן: הלכה כי
האי תנא דסבר לה כשל בית מנשיא בן
מנחם, שדרכם של רמונים בסחיטה, ולפיכך
אסורין בשבת — הא נמי קשיא.

דוכי משום דסבר כמנשיא בן מנחם, הלכה
כמותו? וכי בית מנשיא בן מנחם הוי רובא
דעלמא, שמחמתם נימא דדרך רמונים
בסחיטה?

ומשנינן: אין. שכבר מצינו שמשום כמה
אנשים שנוהגים דבר מסוים, נחשב הדבר
לדרך העולם.

וכדתנן: אסור לקיים כלאים בכרם, אף
כשצמחו הגידולים מאליהם. ואם קיימם,

אבל לא סוחטים בשבת רמונים. משום
דאורחייהו בהכי. וכדמצינו באנשים של בית
מנשיא בר מנחם, שהיו סוחטין בחול
רמונים.

אלמא, שאר פירות שאין דרכם בסחיטה,
מותרים בשבת.

ודחינן: וממאי דהאי ברייתא כרבנן היא?
דלמא כרבי יהודה היא. ושמא רבנן אוסרים
אף בשאר פירות.

ומשנינן: והא אפילו תהוי נמי הך ברייתא
אליבא דרבי יהודה, נמי איכא לאוכוחי מינה
לרבנן. אימר דשמעת ליה לרבי יהודה
דמתיר בשאר פירות, במשקין שיצאו מהם
מעצמן שמעת לה. אבל דסוחטין לכתחלה
שאר פירות בשבת, מי שמעת ליה דאמר כן?

אלא מאי אית לך למימר, כיון דפירות אלו
לאו בני סחיטה נינהו, מותר אפילו לסוחטן
לכתחלה. והרי לענין סחיטה לכתחלה, לא
מצינו דפליגי רבנן ארבי יהודה. ואם כן,
אפילו תימא כרבנן, כיון דלאו בני סחיטה
נינהו, מותר לסוחטן אפילו לכתחלה. ושמע
מינה דהך ברייתא שמתירה לכתחלה לסחוט
פגעין פרשין ועוזרדין, נמי כרבנן היא.

ומסקינן: שמע מינה.

והעלה לדינא דלא כרבי יהודה, ומותר.
והמשנה ברורה סימן שכ, הכריע להלכתא
דאף בסתמא אסורין.

בצורת הפעולה, אלא בעצם מהות המלאכה
בנפעל. וכבר כתב האגלי טל בפתחתו, דתרי
גונוי שינוי איכא].

ובריטב"א איתא, דכיון דלאו אורחייהו
"כמזיק ומפסיד הוא חשוב".

אבל הרשב"א כתב, דמאחר דלאו אורחייהו
בסחיטה, אין שם משקה על מימיהן. והוה ליה
כמפרק אוכל מתוך אוכל, דמותר.

1. ומבואר בתוספות רי"ד דאחר דלאו
אורחייהו, חשיב כסחיטה בדרך שינוי.

[ואף דמדרבנן אסורות כל המלאכות אף
בדרך שינוי, הכא קיל טפי. דאין השינוי רק

קדשו הגידולים בדין כלאים, והרי הם אסורים בהנאה.

והמקיים קוצים בכרם – רבי אליעזר אומר: קידש את הגידולים, ונאסרו בהנאה.

וחכמים אומרים: אינו מקדש באיסור כלאים אלא דבר שכמוהו מקיימין. כלומר, דוקא דבר שדרך לקיימו במקום זה.

ואמר רבי חנינא: מאי טעמא דרבי אליעזר? – שכן בערביא מקיימין קוצי שדות לצורך אכילת גמליהם. ומאחר שבמקום אחד הדרך לקיימן, הרי הם כלאים בכל מקום.

אלמא, משום חד מקום שמחשיבים אותם, הרי הם נעשים דבר חשוב בכל מקום. והכא נמי, כיון דשל מנשיא בר מנחם סוחטים רמונים, חשיבי כבני סחיטה בכל מקום.

ודחינן: מידי איריא? והא לא דמיין זה לזה. משום ד"ערביא", אתרא הוא (2). וסגי בהא דקוצים חשיבי במקום מסוים, לאוסרם בכל מקום. משום דחשיבותא דרבים היא חשיבותא (3). אבל הכא במנשיא בר מנחם, משום איש אחד לא נימא דחשיבי רמונים בני סחיטה. לפי שבטלה דעתו של מנשיא אצל כל אדם. שהרי רובא דעלמא אין דרכן בסחיטת רמונים.

ומשנינן: אלא הא דאין סוחטין רמונים בשבת, היינו טעמא כדרב הסדא.

דאמר רב הסדא: תרדין שסחטין ונתנן למימיהן במקוה, הרי הם פוסלין את המקוה בשינוי מראה. שכל המשקין פוסלין את המקוה אם נשתנה מראית המים מחמתן.

ומיהו, אין פוסלין את המקוה, אלא משקין שיש בהם חשיבותא דמשקה. והא הני תרדים לאו בני סחיטה נינהו, ולא חשיבי מימיהן כמשקה. ואם כן למה הם פוסלין בשינוי מראה?

אלא מאי אית לך למימר, כיון דאחשבינהו בכך שסחטם, הוה להו משקה. ומשום הכי הם פוסלים את המקוה.

והכא נמי ברמונים. כיון דסחטין, אחשבינהו, ולכך הוה להו משקה, ואסור לסוחטו בשבת.

והכי מפרש רב נחמן לברייתא דלעיל: לעולם כל פרי אסור בסחיטה בשבת, אם סוחטו לצורך המשקה היוצא ממנו. ולא שרי לסחוט בפגעין פרישין ועוזרדין, אלא כשסוחטין כדי למתק את הפרי, ולא לצורך המשקה (4).

פרי שברוב העולם אין דרך לסוחטו כלל, אם יש מקום מסוים שבו סוחטין אותו למימיו, אסור לסוחטו. והביאו הרמ"א שם להלכה.

אלא דמדברי הרמ"א משמע, דדוקא באותו מקום אסור. אבל המגן אברהם שם כתב דאסור בכל העולם.

עוד כתב שם, דדוקא אם מה שנוהגים כן באותו מקום, הוא מחמת איזו סיבה, שאם היתה

2. ואף דלעיל [צב ב] גבי אנשי הוצל, אמרינן אף על מקום שלם "בטלה דעתם אצל כל אדם", הכא שאני. משום דמנהג ערביא חשיב כמנהג כל העולם. שהרי אם היו לכל אנשי העולם גמלים כלאנשי ערביא, היו כולם נוהגים כמותם. תוספות שם.

3. ומזה הוציא חבית יוסף בסימן שכ, דאף

של מי המקוה — הרי המקוה פפול. וקא סלקא דעתין השתא, שאין פוסל בשינוי מראה אלא משקה בלבד.

והוינן בה: **מאן האי תנא** דאית ליה ד"מוחל" **משקה הוא**, ופוסל את המקוה?

אמר אביי: רבי **יעקב היא** דאית ליה הכי. **דתניא**: רבי **יעקב אומר**: **מוחל, הרי הוא כמשקה**.

אלא שג' מיני מוחל הם. א. מוחל היוצא מן הזיתים בתחלה, כשטוענן ב"מעטן" להתחמם ולהתבשל. ומוחל זה צלול כמים. ב. מוחל הזב מהזיתים לאחר שעמדו כמה ימים ודחקו זה את זה. ומוחל זה דומה קצת לשמן. ג. מוחל הזב מגפת הזיתים לאחר שנסחט שמנם.

והא דקאמר רבי יעקב דמוחל משקה הוא,

אבל ברימונים אסור לסחוט בשום גוונא. דמאחר דשל בית מנשיא היו סוחטין בחול רמונים לצורך המשקה, אסור לסוחטן בשבת אף כדי למתק. דכיון דאיכא חד דסחיט להו לשם משקה, אם נתיר לסוחטן למתק, אתי למעבד לשם משקה. אבל בפגעין ועוזרדין ליכא למיחש למידי. דהא אין שום אדם סוחטן לצורך המשקה.

רב פפא אמר: מדרב חסדא אין להוכיח, דמשום דאחשבינהו חשיבי משקה. אלא טעמא דמי תרדין פוסלין את המקוה, היינו **משום דהוי דבר שאין עושיין ממנו מקוה לכתחילה** [לארבעים סאה ראשונות שלן]. **וכל דבר שאין עושיין ממנו מקוה לכתחילה**, הרי הוא **פוסל את המקוה בשינוי מראה**. ולא בעינן דיהיה בו שם משקה.

תנן התם: **נפל לתוכו** [לתוך המקוה] **יין או חומץ או מוחל** [מי זיתים], **ושינה את מראיו**

להו כרב פפא דמפרש במקוה בענין אחר. והב"ח כתב לחלק, דדוקא מקוה שפסולו בשינוי מראה הוא מדאורייתא, חיישינן להכי. אבל בסחיטה, שאין איסורה מן התורה אלא בזיתים וענבים בלבד, לא אסרו רבנן שאר פירות שאין דרכם בסחיטה כלל, אף במקום דאחשבינהו.

אכן, כבר כתב הביאור הלכה שם, שנעלמו מעיני הבית יוסף והב"ח דברי הראשונים בסוגיין. שכבר כתב הרמב"ן הכא, דתרדין הוו כתותים ורמונים שדרכן קצת בסחיטה, ולא כשאר פירות.

עוד כתב הבית יוסף שם, דאף לרש"י ותוספות, דוקא לרב חסדא אסורין שאר פירות. אבל לרב פפא דפליג עליה במקוה, ולית ליה סברת "אחשבינהו", מותר.

קיימת בשאר מקומות גם בהם היו נוהגים כן. [וכגון שיש במקום ההוא שפע פירות מהמין ההוא]. דאי לאו הכי, בטלה דעתם אצל כל אדם [וכדברי התוספות שהובאו בהערה קודמת]. ובביאור הלכה פקפק בחילוק זה. דלמסקנת הגמרא, דטעם האיסור הוא משום אחשבינהו, אין נפקא מינה בזה.

4. רש"י ותוספות. אבל מדברי הר"ף והרמב"ם והרא"ש נראה, דבשאר פירות שרי לסחוט אף לצורך מימיהם. ולא מהני סברת אחשבינהו אלא לתותים ורימונים, דמקצת אינשי סחטי להו למימיהן.

אלא קשיא, הא לקמן גבי מקוה, אמרינן דאף מי תרדין חשובין משקה, משום דאחשבינהו. וכתב הבית יוסף שם, דהני פוסקים סבירא

יעקב דטהור. ובמוחל היוצא מעקל בית הבד מודה רבי שמעון דטמא.

ומשנינן: **איכא בינייהו**, מוחל דאתי בתר איצצתא [לאחר שעמדו הזיתים כמה ימים והתחילו להתחמם]. דלרבי יעקב, חשיב משקה, משום דהוא קרוב להיות שמן. ולרבי שמעון לאו משקה הוא (5).

רבא אמר: תנא דמתניתין מצי סבר נמי כרבי שמעון, דמוחל אינו כמשקה. ואפילו הכי הרי הוא פוסל את המקוה. **משום דהוי דבר שאין עושין חימנו מקוה**. וכל דבר שאין עושין ממנו מקוה בתחלתה, **פוסל את המקוה בשינוי מראה**, כדאמר רב פפא לעיל.

אמר רב יהודה אמר שמואל: **סוחט אדם אישכול של ענבים לתוך חקדרה של תבשיל**, כדי לתקנו (6). דמוכחא מילתא, דלאו לצורך משקה הוא סוחטו, אלא לצורך תקון התבשיל. ובהכי לא חשיב "מפרק". לפי שאין דרך "מפרק" אלא כשמפריד משקה מאוכל. אבל הכא, הרי הוא כמפריד אוכל

אינו אלא במין השני של מוחל, שיוצא לאחר שעמדו הזיתים כמה ימים. אבל מוחל היוצא בתחלה, אינו משקה.

ומה **טעם אמרו**, מוחל היוצא בתחלה אינו משקה, והוא טהור מליטמא בטומאת משקין? — **לפי שהבעלים אינו רוצה בקיומו**. וכבר נתבאר לעיל, דכל שלא לרצון לא חשיב משקה.

רבי שמעון אומר: מוחל אינו כמשקה, כי אם המוחל היוצא מגפת הזיתים לאחר שנסחטו בבית הבד.

ומה **טעם אמרו**, מוחל היוצא מעיקול [כמין קופה מסורגת שנותנין לתוכה את גפת הזיתים לאחר סחיטתן] **בית הבד טמא**? — **לפי שאי אפשר לו למוחל זה בלא שיהיו בו צחצוחי** [טיפות] **שמן** שנשתיירו בגפת הזיתים.

והוינן בה: **מאי בינייהו** דרבי יעקב ורבי שמעון? והא במוחל היוצא תחלה מודה רבי

6. ודעת תוספות ורוב הראשונים, דבין בשבת ובין ביום טוב מותר [ולא דמיא לחליכת עז שהותרה רק ביום טוב, כמובא בהערה 12]. מיהו לקמן [קמא א] הובא בתוספות, דיש אומרים דדוקא ביום טוב מותר, ולא בשבת.

וצריך עיון, מנא לן לחלק בהא? והא כל שבשבת חייב חטאת, ביום טוב עובר בלאו. ואף דהך סחיטה היא צורך אוכל נפש, הא לא הותרו מלאכות אוכל נפש אלא מלישה ואילך [כדאיתא בתוספות ריש ביצה, בשם הירושלמי].

ויש ליישב בדוחק, דמאחר והותר בישול ביום טוב, כשסוחט לתוך הקדירה יותר נראה דהוא עושה כן לצורך הבישול. ודוקא בהכי

מיהו בראשונים הכא מבואר, דאף רב פפא לא פליג אעיקר דינא דרב נחמן. אלא קאמר, דמקוה לא שמעינן לה.

5. ולא ניחא לן לאוקמא מתניתין דמקואות במוחל היוצא מעיקול בית הבד, דלכולי עלמא הוא משקה, משום דההוא לא קרינן ביה "מוחל" סתם. שהרי יש בו צחצוחי שמן. תוספות.

ולולי דבריהם היה נראה לומר, דמטעם צחצוחי שמן אין לפסול את המקוה, אלא רק אם יש בצחצוחי השמן עצמן כדי לשנות את מראית המים. אבל אם משתנים לא מחמת השמן אלא מחמת המוחל, כבר ליכא מעליותא במוחל זה לענין לפסול את המקוה. שפת אמת.

לא מוכחא מילתא דלצורך תבשיל עביד. והוי כמפרק משקה מתוך אוכל (8).

אמר רב חסדא: מדברי רבינו [שמואל] נלמד, דחולב ארם עז לתוך הקדרה⁽⁹⁾, אבל לא לתוך הקערה. שאף חליבה אסורה משום מפרק⁽¹⁰⁾. אלא, והיינו תולדה ד"דש"⁽¹¹⁾ שכשהוא חולב לתוך קדרה, הוי כמפריד

מאוכל שהרי המשקה היוצא מן האוכל [הענבים] נבלע בתבשיל ונעשה שוב אוכל⁽⁷⁾.

אבל לא יסחוט אשכול ענבים לתוך הקערה שאין בה תבשיל. דמשקה הנמצא בתוך קערה, לפעמים למשקה קאי. ואף על גב דלא שתי איניש מתוך הקערה, מכל מקום

חשיב כמפריד אוכל מאוכל. קרבן נתנאל. [מיהו לרמב"ן שהובא להלן בהערה 12, אתי שפיר בפשיטות].

10. ורש"י לעיל [צה א] הביא, דיש אומרים דחיובו משום קוצר. ודחה דבריהם, משום דהחלב לא מחובר לבהמה, אלא פקוד ועקור. וקאי בעטיני הפרה כתבואה בקשיה. ודעת רבינו תם [עג ב], דחיובא דחולב הוא משום "ממחק". שכשהחולב הרי הוא מחליק את פי הדד.

והרשב"א [הובא בשיטה מקובצת לכתובות, ס א] כתב, דחולב אינו תולדה דדש. משום שאין דישה אלא בגידולי קרקע. אלא תולדה ד"גוזוז". דהוי כמפרק צמר מן הבהמה.

11. והיינו כרבי יהודה דסבר דאיכא דישה אף שלא בגידולי קרקע. אבל לחכמים, אין דישה אלא בגידולי קרקע. ופליגי בה לעיל [עה א] לגבי פוצע חלזון. והלכתא כרבי יהודה. ואף בהמה לא חשיבא כגידולי קרקע, כדמוכח מבבא מציעא פט א [תוספות, לעיל עג ב].

ורב האי גאון [הובא ברשב"א לעיל צה א] כתב, דאין חולב חייב אלא לרבי אליעזר. אבל לדין דקיימא לן כחכמים, אינו אלא שבות. אלא שהרמב"ם בפרק ח הלכה ז, פסק ד"אין דישה אלא בגידולי קרקע", ואפילו הכי כתב דחולב חייב משום "מפרק", דהוא תולדה דדש. וכתב שם המגיד משנה, דאית ליה דאף בהמה חשובה כגידולי קרקע.

7. ומדברי רש"י משמע דאף אם יש בקערה תבשיל, נמי אסור. אבל מדברי כל הראשונים משמע, דאין חילוק כלל בין קדירה לקערה. אלא נקיט הכי, משום דבסתם קדרה יש אוכל. ובסתם קערה אין אוכל. והכל תליא באם איכא אוכל או לא. ביאור הלכה, שם סעיף ד.

8. וכתב הטור בסימן שכ בשם רבינו תם, דאסור לסחוט ענבי בוסר שאינן ראויין לאכילה, אף לא לתוך הקדרה. משום דהוי כמפריד אוכל מפסולת.

והוא על פי דברי תוספות שהובאו להלן [הערה 12]. והט"ז שם בסעיף ה, הבין דהאיסור הוא משום בורר. ולכך כתב, דאם הוא לצורך אותה סעודה, מותר. דהא קיימא לן, דמותר לברור אוכל מפסולת לצורך אותה סעודה.

מיהו המגן אברהם שם נחלק עליו. וכתב, דהא דשרינן בבורר, היינו משום דכשבורר אוכל מפסולת, לאו דרך ברירה בהכי. אבל הכא, דאי אפשר בענין אחר, דרך ברירתו הוא, ואסור בכל גוונא.

ויעוין עוד בענין בהערה 12.

9. ודוקא בעז העומדת לאכילה. דבהכי לא

אוכל מאוכל⁽¹²⁾. ולא ו היינו "מפרק",
 כמבואר⁽¹³⁾.

"דש" ממש. שהרי אף עיקר דישה היא פירוק
 אוכל מפסולת. וכן בפרק כלל גדול כתבו
 תוספות להדיא, דאסור משום "דש".

ויעוין בבאיור הלכה סימן שכ סעיף ה,
 שהוכיח כן בדעת תוספות.

ולפי זה כתב, דנסתרת הקולא שכתב הט"ז
 [הובא בהערה 8] להתיר סחיטת ענבי בוסר
 לצורך אותה סעודה. שהרי לא מציינו היתר זה
 אלא ב"בורר", ולא ב"דש".

ואף הרמב"ן כתב כן, אלא מטעמא אחרינא.
 דלעולם אין הבהמה חשובה כאוכל, בין בשבת
 ובין ביום טוב. ומיהו ביום טוב מותר, משום
 דמלאכת אוכל נפש היא. ואף דדישה גופה
 אסורה ביום טוב, הני מילי דישה דעלמא. אבל
 חליבה, שאי אפשר לעשותה מערב יום טוב [לפי
 שיחמיץ החלב], הותרה. אבל לתוך הקערה
 אסור, משום דהוה ליה נולד. שמעיקרא לאו
 משקה, והשתא הוא משקה. אי נמי, גזרינן שמא
 יחלוב לגבן, דהוויא דישה האסורה ביום טוב.
 דכל דהוי משקה, הרי הוא בכלל גזירת משקין
 שזבו, דגזרינן בהו שמא יסחוט. וכל שכן
 דבידים אסור.

וכן נראה מדברי הרי"ף בתשובה שהביא שם.
 והוסיף לפרש בזה האגלי טל [מלאכת דש,
 סעיף כד], על פי דברי הרמב"ן במלחמות [ריש
 "אין צדין"] בטעמא דקצירה וצידה אסורים ביום
 טוב, אף דהווי מלאכת אוכל נפש. דהיינו משום
 שצד דבר שאינו ברשותו. וכן בקוצר, הרי הוא
 עוקר דבר מגידולו. דלא הותרו מלאכות אוכל
 נפש, אלא כשהאוכל כבר נמצא בעולם
 וברשותו. אבל לחדש חפצא דאכילה שלא היה
 בעולם, חשיב "מלאכת עבודה". והכא נמי, אי
 סוחט לתוך הקערה, הרי הוא מחדש משקה שלא
 היה מעולם.

ובישוב קושית התוספות מבבא מצינא
 [דמוכח מהתם דאינה גידולי קרקע], כתב האגלי
 טל, דשאני שבת דאיתרבו בה תולדות. וכיון
 דהווי בהמה קצת גידולי קרקע, סגי להחשיבה
 כתולדת מלאכה.

וכתשובת רבי אברהם בן הרמב"ם [הובאה
 בריש ספר "שביית השבת"] כתב כישוב דעת
 הרמב"ם, וזה לשונו: אבל זה שהקשית בתחלתה
 מהא דקיימא לן "אין דישה אלא בגידולי
 קרקע", אין ראוי למי שיבין ענין האב ומעינו
 ותולדתו להקשותו כלל. שהתולדה, אף על פי
 שהיא דומה לאב, אינה לא אב ולא מעין האב.
 אלא הפרש יש ביניהם. ושארית שה"מפרק"
 הוא ה"דש", אינו כן. אלא מפרק הוא תולדה
 דדש. שאין לומר שהסחיטה לענבים או חליבה
 לעזים היא דישה. ולא עלה זה על דעת אדם. אף
 על פי שהחויב בהם הוא משום מפרק.

ואין להקשות, הואיל ומפרק תולדה דדש, הא
 אין דישה אלא בגידולי קרקע. שהדישה שהיא
 האב, ואין האב אלא בגידולי קרקע. והמפרק
 שהיא תולדה, ישנה בין בגידולי קרקע ובין שלא
 בגידולי קרקע. עד כאן דבריו.

12. ונראה לרבינו תם, דדוקא ביום טוב חשיב
 כמפריד אוכל מאוכל. לפי שביום טוב, אף העז
 עומדת לאכילה על ידי שחיטה. אבל בשבת
 אסור. שהרי אין העז חשובה אוכל. דהא לא
 חזיא לכך. אלא הרי היא כפסולת. וכשחולבה
 הרי הוא מפריד אוכל מפסולת. כמו "דש"
 בתבואה.

והבין המהרש"א מדבריהם דמשום "בורר"
 הוא דאסור. ולכן תמה בלשונם שכתבו דדמי
 ל"דש".

וצריך עיון, מה הכריחו לפרש כן? דלמא הוי

בא לתוך אוכל, אוכל הוא.

מתלב: רמי בר חמא: תנן: זב שחולב את העז, החלב טמא. שהרי הזב מטמא כל דבר בהיסטו. והכא נמי, הרי הוא מסיט את קילוח החלב, ומטמאו בכך. ולא מצינו חילוק בין אם הוא חולב לתוך קדרה או לתוך קערה.

ואי אמרת, "משקה הבא לאוכלין אוכל הוא", נמצא דכשחולב לתוך הקדרה, חשיב החלב כאוכל. ואם כן, אמאי טמא? והא דין טומאת אוכלין בו. ואין אוכל מקבל טומאה עד שיוכשר במשקין. ובמאי איתכשר האי חלב?

ומשינן: אף דהוא אוכל, הרי הוא נטמא. שהרי הוכשר במשקין. וכדאמר רבי יוחנן.

דתנן: אשה גדה שנטף חלב מדדיה ונפל לאויר תנור, התנור טמא. שהחלב נטמא במגעה, ומטמא את התנור.

וקשיא לן: במאי אתכשר? והא כיון דלאכילת תינוק קיימא, כאוכל דמי, ובעי הכשר.

ואמר רבי יוחנן: הוכשר בטיפה הראשונה המלוכלכת על פי הדר. וטיפה זו דינה כמשקה. שהרי אינה עומדת לאכילת התינוק.

והכא נמי, אף כשחולב את העז לתוך הקדרה, ועיקר החלב הוא אוכל, מכל מקום הוכשר לקבל טומאה על יד הטיפה הראשונה המלוכלכת על פי הדר החשובה כמשקה.

מתלב רבינא: טמא מת שסחט זיתים וענבים, אם יש בזיתים והענבים שיעור כביצה מכוונת ולא יותר, המשקה היוצא מהם טהור. ואירי בשאין נוגע הטמא במשקה. ואף שהוא מטמא את הזיתים במגעו, אין הם מטמאים במגע את המשקה היוצא מהם. דכיון שהתחילה טפה ראשונה לצאת, בציר להו לזיתים משיעור ביצה. שהרי נחסרו אותה טיפה. ואין אוכל מטמא אחרים אם אין בו שיעור כביצה.

הא אם יש בזיתים והענבים יותר מכביצה, קמח-א המשקה היוצא מהן טמא. משום שעדיין יש בהם כביצה, אף לאחר שיצאה מהם הטפה הראשונה. והרי הם מטמאים את המשקה

והר"ן כתב, דיש אומרים שאף בשבת מותר. ואף דאסורה העז בשחיטה ואכילה, מכל מקום חשיבא אוכל. דהא חזיא לאכילה. אלא דאיסור שבת הוא דרביעא עליה. ומשום כן לא מיקרי "פסולת".

ועוד טעם הוסיף הרמב"ן בשיטתו, דאף בשבת חזיא הבהמה לגוים ולחולה. וכן יש לה שם אוכל, משום דחזיא למחר.

ואין להקשות, הא העז מוקצית מחמת איסור, ואם כן אף החלב יאסר מטעם זה. לפי שאין מוקצה מחמת איסור שבא מעצמו [בלא שדחאו

בידים] אסור, אלא כל זמן שהאיסור עליו. אבל כשנסתלק האיסור, נסתלק המוקצה. והכי נמי נסתלק איסור אכילה דהעז מהחלב. ומשום כן בטל דין מוקצה דידיה. שם.

13. ומכאן הקשו תוספות לפירוש רבינו תם [הובא בהערה 10] דמחייב משום ממחק, דמה לי לתוך הקדירה או לתוך הקערה?

וכן תיקשי לאית דאמרי שברש"י, ולשיטת הרשב"א [יעוין שם].

מיהו, לשיטת רבינו תם והגאונים [יעוין